

Міністерство освіти і науки України
Донецький державний університет управління

Збірник наукових праць ДонДУУ

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ**

Серія “Державне управління”

том X, випуск 127

Донецьк
2009

ББК 65.9 (4 Укр.) 26
Р 64

Фінансовий механізм державного управління економікою України: зб. наук. праць / ДонДУУ. – Донецьк: ДонДУУ, 2009. – т. X. – 225 с. – (серія «Державне управління»; вип. 127).

Засновник:

Донецький державний університет управління

Редакційна рада:

Поважний С.Ф. – головний редактор,
Пілошенко В.Л. – заст. головного редактора,
Чумаченко М.Г., Бурега В.В., Поважний О.С., Омелянчук А.І.,
Жидченко В.Д.

Редакційна колегія:

Поважний С.Ф. – д.е.н., Губерна Г.К. – д.е.н., Дорофієнко В.В. – д.е.н.,
Пілошенко В.Л. – д.т.н., Адамов Б.І. – д.е.н., Лобас В.М. – д. держ.упр.,
Детяр А.О. – д. держ.упр., Поважний О.С. – д.е.н., Поклонський Ф.Ю. – д.е.н.

У збірнику представлено результати досліджень, що проводяться в рамках науково-дослідної роботи кафедри "Фінанси" ДонДУУ. Розглянуто теоретико-методологічні засади формування державних механізмів управління; питання державного регулювання економічного та соціального розвитку країни, регіону, галузі; проблеми галузей економіки, сфери життєдіяльності суспільства, суспільної та економічної діяльності як об'єктів державного регулювання, підтримки та впливу. Збірник розрахований на наукових і практичних робітників, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений додатком до Постанови Президії ВАК України від 14.11.2001 р. № 2-05/9 як фаховий з державного управління.

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ

ISBN 966-380-007-0

© Донецький державний
університет управління, 2009

ЗМІСТ

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ..... 5**

Поважний О.С., Кудель В.Б.
ВЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ
НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ..... 5

Динцова В.В.
МЕХАНІЗМ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СЕРТИФІКАЦІЇ:
СПЕЦІФІЧНІСТЬ І ВИСНОВКИ ДОСВІДУ..... 12

Кас'яненко Л.В.
СТІСНУМОСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ
ЯК ПРОЯВ ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ..... 22

Колесніков Б.П.
КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ..... 33

Подгорный В.В.
МЕХАНІЗМ ВЛИЯНИЯ ГОСУДАРСТВА НА ИНФЛЯЦИОННЫЕ
ПРОЦЕССЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ..... 41

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА
СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ, РЕГІОНУ, ГАЛУЗІ:
ПРОГРАМИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ..... 56**

Боханова Є.В.
ВЛИВ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
НА ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ..... 56

Бурлаков П.М.
ТИПОЛОГІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ..... 67

Гулик Т.В., Кербікова А.С., Харченко Є.М.
ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ
ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ..... 83

Міркин С.В., Циганов О.Р.
ЗАХИСТ ПРАВ ВКЛАДНИКІВ БАНКІВ:
ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ..... 90

Можаровська П.П., Мохова Ю.Л.
АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ
В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ..... 102

Новосьолова Г.Г. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ «ПІДТРИМКИ ЗРАЗКА»: ПОШУК КОНЦЕПЦІЇ.....	113
Орлова Н.С. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ.....	122
Парій-Сергєєнко Є.П., Діденко М.О. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА).....	130
Повстяна А.С. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ВИКОНАННЯ ДОХОДІЮЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	136
Повзло В.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	148
Петрушевська В.В., Макоткин М. МУНІЦИПАЛЬНІ ПОЗИКИ, ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ МІСЬКИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ.....	157
Степанчук С.С., Шульга Л.О. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	166
Стойка А.В. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	180
Ситнік І.В., Зінкович Ю.Е., Вовк О.І. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИТОКУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ.....	194
Челноков В.В. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	203
Черенкова М.А. ПРОБЛЕМИ ВЗАСМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ.....	210

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ

УДК 336.22.03

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Поважний О.С., д.е.н., професор,

Куделя В.Б., ст. гр. Ф-09м-2,

Донецький державний університет управління

У цій статті викладений матеріал про вплив податкового навантаження на економіку України. Наведені приклади впливу даного явища, а також запропоновані шляхи зняття впливу на господарюючі суб'єкти і населення.

В цій статті изложен материал о влиянии налоговой нагрузки на экономику Украины. Приведены примеры влияния данного явления, а также предложены пути снижения влияния на хозяйствующие субъекты и население.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями

Важливим інструментом економічної політики будь-якої держави виступає її податкова система. Податки є головним важелем регулювання економічного розвитку країни та засобом перерозподілу національного продукту, інструментом мобілізації фінансових ресурсів для виконання державою її функцій.

Сьогодні в Україні досить гостро стоїть питання податкового навантаження. Адже даний показник є основним критерієм ефективності системи оподаткування країни, який впливає на наповнення державних доходів, рівень податкових надходжень у структурі валового внутрішнього продукту і відповідно його частку на душу населення.

УДК 316.35

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

А.В. Стойка, к.держ.упр.

Донецький державний університет управління

Досліджено основні моделі соціальної політики держави. Розглянуто сутність соціальних амортизаторів як механізмів соціального захисту. Визначено критерії бідності та проведено аналіз соціально-економічного розвитку України порівняно з іншими країнами світу.

Исследованы основные модели социальной политики государства. Рассмотрена сущность социальных амортизаторов как механизмов социальной защиты. Определены критерии бедности и проведен анализ социально-экономического развития Украины в сравнении с другими странами мира.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями

Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає формування нової системи соціального захисту населення, яка враховує кардинальні зміни відносин власності, економічного статусу людей, а також джерел, рівня, складу і структури їх доходів. Суттєвою перешкодою для становлення дієвого ринкового механізму стає неефективний державний механізм надання соціальних трансфертів. Здійснювана економічна політика спрямована переважно на фінансову стабілізацію й послаблення бюджетної кризи. Однак в її межах не приділяється достатньої уваги балансу між безробіттям і інфляцією, посиленню інституціоналізації ринку праці, специфікації повноважень певних інститутів з надання соціальних допомог і перерозподілу коштів на їх здійснення, що створює умови для необхідного й обов'язкового соціального захисту населення.

Означені проблеми вимагають теоретичного осмислення

Пряме копіювання закордонного досвіду соціально-економічних відносин є неприйнятним для України, яка відрізняється особливою соціально-історичною реальністю. Необхідним постає ґрунтовний аналіз і узагальнення досвіду ринкової трансформації процесів соціалізації в країнах перехідної економіки, врахування особливостей соціально-економічної дійсності, українського менталітету, досвіду попередніх економічних реформ і закономірностей світового розвитку. Все згадане й визначило вибір теми статті, оскільки багато аспектів ринкового механізму соціального захисту як прояву процесів соціальної адаптації населення залишаються до цього часу слабо розробленими.

Загальна мета

Метою статті є визначення шляхів подолання проблем реалізації системи соціальних трансфертів в умовах ринкової економіки, на підставі розв'язання завдання їх наукового аналізу.

Викладення основного матеріалу.

Обґрунтування отриманих результатів

Особливості системи соціальних трансфертів безпосередньо залежать від моделі соціальної політики держави. У сучасній теорії і практиці економіки виділяють декілька основних моделей соціальної політики держави, які можна охарактеризувати в наступний спосіб.

Модель розвитку соціальної сфери і соціального захисту в адміністративно-командній економіці — превалювання ідеї вторинності соціальної сфери щодо виробництва; жорсткий контроль державою соціальних відносин; зрівняльний принцип розподілу (егалітаризм), низький рівень доходів; визнання зарплати, отриманої на державних підприємствах, їх основним джерелом; заохочення колективних форм споживання, у тому числі в "натуральному вираженні" (надання безоплатного житла, відпочинку, соціальних послуг тощо), на шкоду більш ринковим грошовим трансфертам; незацікавленість в особистих збереженнях та інвестуванні.

Американська модель соціальної політики — найбільш лібералізований варіант, який базується на принципі відокремлення

соціального захисту від вільного ринку й обмеженні захисту лише тих, хто не має інших доходів, крім соціальних виплат. При цьому забезпечується досить високий рівень і якість життя основної частини населення.

Шведська модель (Швеція, Норвегія, Фінляндія та інші країни) — найбільш соціалізована модель, тобто економіка найбільшою мірою працює на задоволення потреб членів суспільства. Вона відзначається надзвичайно високою часткою ВВП, яка розподіляється через бюджет (понад 50%), акумулюванням у руках держави значних фінансових ресурсів, домінуванням ідеї рівності та солідарності в здійсненні соціальної політики, активною упереджувальною політикою, профілактичними заходами у сфері зайнятості, жорсткою політикою доходів, високим рівнем соціального захисту населення, що забезпечується в основному за державні кошти. Тут соціальна політика тісно пов'язана з державним регулюванням економіки, яке має чітко виражену соціальну спрямованість, тобто соціальна політика виступає як мета економічної діяльності держави.

Німецька модель (ФРН, Франція, Австрія) характеризується високими обсягами ВВП, що перерозподіляється через державний бюджет (близько 50%), створенням розвиненої системи соціального захисту на основі залучення коштів держави та підприємців.

Японська модель соціальної політики передбачає проведення політики вирівнювання доходів, особливу політику використання робочої сили (система довічного найму з певними сучасними модифікаціями), домінування психології колективізму, солідарності в доходах, досягнення консенсусу між різними суб'єктами у розв'язанні соціально-економічних проблем, виділення питань підвищення життєвого рівня населення в ранг національних пріоритетів.

Англосаксонська модель (Велика Британія, Ірландія, Канада) виступає як проміжна між лібералізованою американською й соціально орієнтованою шведською та німецькою моделями. Для неї характерним є активніше, ніж для першої моделі, регулювання

соціальних процесів з боку держави, проте нижчий, ніж в останніх двох моделях, рівень оподаткування і перерозподіл ВВП через держбюджет (не більше 40%). Крім того, має місце приблизно рівний розподіл витрат на соціальне забезпечення між державою та приватним сектором, пасивна державна політика на ринку праці.

В умовах соціально-ринкової трансформації держава має виступити соціальним амортизатором перетворень й одночасно проводити активну соціальну політику на нових, адекватних ринковим вимогам засадах. Соціальні амортизатори — це механізми соціального захисту (рис. 1).

Підвищення ролі соціальних амортизаторів має місце на етапах:

- системної, соціально-економічної трансформації;
- структурної перебудови;
- виходу на новий щабель економічного розвитку;
- переходу до нового рівня цивілізації.

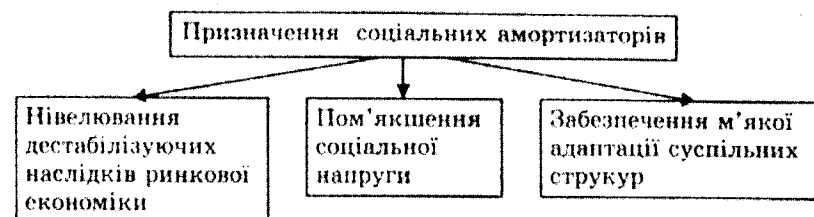

Рис. 1. Призначення соціальних амортизаторів

У свою чергу етапи формування і реалізації соціальної політики умовно можна поділити на три основних (рис. 2).

На нашу думку, під час формування соціальної політики і системи соціальних трансфертів слід враховувати й якість життя, від якої у свою чергу залежить стан здоров'я, очікувана тривалість життя, доступність до чистої питної води, водопроводу, каналізації, опалення.

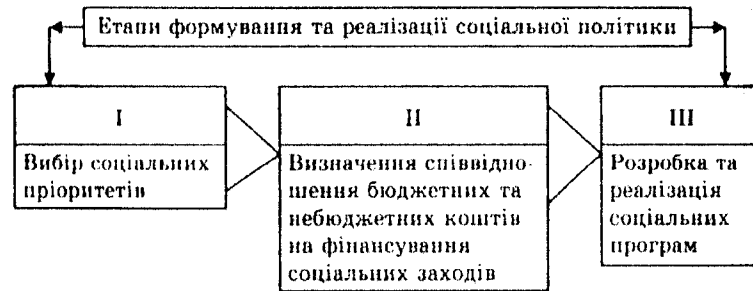

Рис. 2. Етапи формування та реалізації соціальної політики

Інформацію про сферу поширення й масштаби бідності можуть надати показники відсотку грамотності, обсягу шкільної освіти, смертності, природного приросту населення, який в Україні зменшується щороку (табл.1, табл.2).

Кількість населення на 1 лютого 2010 року становила 45939 тис. осіб (з початку року населення зменшилося на 23,1 тис. осіб) [4 с.27, 29], що викликано більшим зростанням смертності у порівняно народжуваністю. Показником, який характеризує бідність, доступність людини до активної участі в суспільному житті.

Погоджуючись з А.Покританом [3, с.21], зазначимо, що у даний час майже нанівець зведені безкоштовна медицина, освіта й соціальне обслуговування. Одночасно відсутні достатньо дієві й головне доступні всім прошаркам населення недержавні структури цих сфер, які могли б з'явитися, якби заробітна плата, пенсії, допомога та інші соціальні вигоди зросли такою мірою, яка потрібна для заміщення раніше безкоштовних послуг соціальної інфраструктури платними. Однак трансформації в цих сферах відбуваються дуже повільно.

Таким чином, виходить, що користування соціальною інфраструктурою для все більшої частини населення є можливим лише на дуже низькому рівні.

Таблиця 1

Рік	Кількість населення (на початок року)		
	Тис. осіб	У % до попереднього року	У % до 1990 року
1990	51838.5	100.3	100.0
1991	51944.4	100.2	100.2
1992	52056.6	100.2	100.4
1993	52244.1	100.4	100.8
1994	52114.4	99.8	100.5
1995	51728.4	99.3	99.8
1996	51297.1	99.2	99.0
1997	50818.4	99.1	98.0
1998	50370.8	99.1	97.2
1999	49918.1	99.1	96.3
2000	49429.8	99.0	95.4
2001	48923.2	99.0	94.4
2002	48457.1	99.0	93.5
2003	48003.5	99.1	92.6
2004	47622.4	99.2	91.9
2005	47280.8	99.3	91.2
2006	46929.5	99.3	90.5
2007	46646.0	99.4	90.0
2008	46372.7	99.4	89.5
2009	46143.7	99.5	89.0
2010	45962.9	99.6	88.7
1 лютого 2010	45939.8	99.6	88.6

Таблиця 2

Рік	Кількість померлих		
	Тис. осіб	У % до попереднього року	Померло осіб на 1000 населення
1990	629.6	104.8	12.1
1991	670.0	106.4	12.9
1992	697.1	104.0	13.3
1993	741.7	106.4	14.2
1994	764.7	103.1	14.7
1995	792.6	103.6	15.4
1996	776.7	98.0	15.2
1997	754.2	97.1	14.9
1998	720.0	95.5	14.4
1999	739.2	102.7	14.9
2000	758.1	102.6	15.4
2001	746.0	98.4	15.3
2002	754.9	101.2	15.7
2003	765.4	101.4	16.0
2004	761.3	99.5	16.0
2005	782.0	102.7	16.6
2006	758.1	96.9	16.2
2007	762.9	100.6	16.4
2008	754.5	98.9	16.3
2009	706.7	93.7	15.3
січень 2010	63.9	90.3	16.4

Визначення критеріїв бідності є невід'ємною складовою всіх національних стратегій і програм зниження рівня бідності, зокрема в Україні, де ця проблема набуває надзвичайної актуальності за умов слабого соціально-економічного розвитку й втілення програм захисту населення порівняно з іншими країнами (табл. 3).

В Україні бідність стає загрозою економічного й соціального розвитку на тлі її масовості й глибини, постійно зростаючих масштабів і затягнення до неї працездатного, працюючого й освіченого населення.

На нашу думку, бідність потрібно розглядати як явище загальнолюдське, економічне і філософське, соціальне і політичне. Воно існує в світовому економічному просторі, в тому числі і в країнах з розвиненими ринковими відносинами.

Таблиця

Рейтинг України за соціально-економічним розвитком порівняно з іншими країнами [1, с.137]

№	Країна	Економічна	ВВП на душу населення у доларах США	Рейтинг	
		нерівність		За коефіцієнтом Джині	За ВВП на душу населення у доларах США
1	Словенія	0,195	11243	1	9
2	Данія	0,247	32976	2	2
3	Швеція	0,250	27289	3	3
4	Чехія	0,254	13991	4	8
5	Італія	0,273	23626	7	7
6	Німеччина	0,300	25626	9	4
7	Польща	0,316	9051	10	10
8	Латвія	0,324	7045	11	12
9	Великобританія	0,316	24539	13	6
10	Росія	0,396	8377	14	11
11	США	0,408	34142	15	1
12	Фінляндія	0,256	24996	5	5
13	Болгарія	0,264	5710	6	14
14	Румунія	0,282	6423	8	13
15	Україна	0,340	3816	12	15

Незважаючи на досягнення людства в сфері науково-технічного прогресу і сучасних технологій, зараз третина населення Землі проживає в умовах зубожіння. Цей факт ставить бідність однією з найстаріших і гострих проблем, яка потребує не тільки теоретичного розв'язання, але й практичних зусиль її подолання.

У 1987 р. в „Доповіді про розвиток людини” ООН запропонувала концепцію бідності населення і показник для її вимірювання – індекс бідності населення, який відображає нестатки чотирьох головних аспектів життя людини: тривалість життя, стан здоров'я, рівень знань, економічне забезпечення, участь у

суспільному житті [1, с.137].

Важливим стратегічним орієнтиром соціальної політики є стимулювання мотивації економічної активності людини, створення умов для вияву її ініціативи, енергії та здібностей, відкриття нових можливостей забезпечувати своєю працею гідний рівень життя. Проведення такої стратегічної лінії потребує серйозних зрушень у громадській свідомості й наявній системі цінностей, подолання багаторічних стереотипів, звички розраховувати не на свої сили, а на благодіяння влади.

Для всієї довгострокової перспективи залишається актуальною проблема забезпечення соціальної справедливості, що полягає в рівних стартових можливостях для всіх громадян. У перехідний період держава зобов'язана створити умови для реалізації прав людини на прожитковий мінімум, працю, освіту, охорону здоров'я і соціальне забезпечення. Це початкова база соціальної політики.

Соціальна справедливість і ефективність не виключають одна одну, а тісно взаємопов'язані. Розвиток науки, охорони здоров'я, забезпечення раціональної зайнятості, створення комфортних житлових умов рівною мірою сприяють утвердженню соціальної справедливості.

Для вироблення й реалізації соціальної стратегії, як і всієї соціальної політики, необхідні відповідні інструменти державного регулювання. Серед них найважливішу роль відіграють: (1) нормативи, що визначають мінімальні стандарти споживання і діють як законодавчо встановлені й обов'язкові (величина прожиткового мінімуму, мінімальна зарплата і пенсія, гарантований мінімум послуг охорони здоров'я, житла тощо); (2) соціальні трансферти, тобто різні засоби перерозподілу прибутків (регіональні субвенції, соціальні виплати і т. ін.); (3) оподаткування, що стимулює створення нових робочих місць; (4) введення прогресивної шкали для надвисоких прибутків; (5) індексація прибутків; (6) регулювання зайнятості.

Широкий розвиток повинне отримати територіальне

самоврядування. Мають запрацювати механізми соціального партнерства, забезпечення соціальної згоди.

Поряд зі стратегічними настановами соціальна політика містить комплекс першочергових невідкладних заходів подолання кризи. Розробка таких заходів потребує визначення соціальних пріоритетів, до яких, передусім, належать припинення подальшого зниження реальних прибутків, обсягів і калорійності харчування, своєчасна виплата заробітної плати і пенсій, уповільнення розширення зони бідності й безробіття, припинення руйнування соціальної сфери. Надалі, за умови щорічного збільшення ВВП, ВВП та інвестицій, зростання обсягу промислового й сільськогосподарського виробництва, зниження інфляції та бюджетного дефіциту, можна буде досягти відновлення дореформених показників рівня життя й розпочати реалізацію довгострокових цілей.

Соціальні пріоритети стосуються також рівня та якості життя, охорони здоров'я, культури, екології. Для їх визначення необхідно встановити співвідношення бюджетних і небюджетних коштів, розмежувати галузі застосування прямих і непрямих методів державного регулювання; розробити соціальні програми, що передбачають структурну переорієнтацію економіки на виробництво шриди споживання, розвиток житлового будівництва, охорони здоров'я, природоохоронних заходів. У такому сенсі, на нашу думку, є нагода виділити дві проблеми, які сьогодні можуть виникнути в країні, що впроваджує програму всеохопного соціального захисту.

Перша проблема полягає в тому, що в умовах постійного росту кількості структурних безробітних, посилюється ефект антистимулювання пошуку роботи. Розвиток системи соціальної допомоги робить не вигідним для незаможних громадян пошук роботи, тому що продовольчі талони, пільги, виплати для матерів з дітьми і т. ін. складають таку суму коштів, що може перевищувати величину заробітної плати відповідної категорії працівників, і робить

невигідним пошук роботи.

Друга проблема пов'язана з політикою нерозподілу, сутність якої можна сформулювати у такий спосіб: прагнення до більшої рівності може обернутися для суспільства втратами в економічній ефективності, тому що зростаюче фінансування соціальних програм вимагає підвищення податків і нерозподілу доходів таким чином, що економічні стимули можуть бути підірваними і виробнича діяльність скоротиться.

Необхідно враховувати ще один аспект даної проблеми, який полягає в тому, що існують значні втрати саме від процесу нерозподілу доходів. Американський економіст Л. Оукен, назвав цю проблему «дірявим цебром» соціальної допомоги. Він вважає, що існують значні витрати матеріальних засобів, які пов'язані з утриманням дорогої, бюрократичної системи функціонування управлінського апарату, оскільки з розвитком соціальних програм все більша частина матеріальних коштів потрібна на утримання високооплачуваних співробітників різних податкових і соціальних служб. За підрахунками Оукена, витік з «дірявого цебра» такий: з 350 доларів, узятих у заможних громадян, 250 доларів втрачаються в процесі передачі бідним [2, с.57]. Враховуючи значне відставання розвитку продуктивних сил України від розвинених країн світу, вважаємо за доцільне передусім привести рівень соціальних гарантій і відносних соціальних стандартів до рівня країн ЄС. Далі слід домагатися поступового збільшення розмірів соціальних гарантій порівняно з прожитковим мінімумом.

В основі державної, соціальної політики, зокрема подолання бідності та підняття рівня життя населення, має бути визнання того, що цієї мети не можна досягти виключно шляхом підтримки знедолених. Необхідні комплексні підходи, орієнтовані як на бідні, так і на відносно забезпечені верстви суспільства. Зусилля держави щодо підвищення рівня життя всіх верств населення незалежно від їх матеріального становища мають спиратися на забезпечення сталого

економічного зростання, всебічний розвиток і максимально повне використання трудового потенціалу країни, поліпшення ситуації на ринку праці. Однак саме по собі економічне зростання ніде і ніколи не вирішувало соціальних проблем.

Цілком ймовірною (особливо в Україні) видається ситуація, на якій плодами економічного зростання скористається дуже обмежене коло. Цей прошарок буде прискореними темпами накопичувати в своїх руках багатство, а бідні так і лишатимуться бідними.

Слід подолати вкрай негативну тенденцію соціальної поляризації суспільства, забезпечити зниження економічної нерівності шляхом запровадження гнучкої податкової політики, раціональних соціальних трансфертів, стимулювання малого та середнього бізнесу, захисту прав дрібних акціонерів, легалізації тіньової діяльності і незареєстрованих доходів. Економічне зростання створює необхідне підґрунтя для зниження безробіття (включаючи приховане) та підвищення доходів від трудової діяльності. Поряд з реформуванням системи оплати праці необхідно забезпечити зниження економічної нерівності шляхом запровадження гнучкої податкової політики, раціоналізації соціальних трансфертів, стимулювання малого та середнього бізнесу, захисту прав дрібних акціонерів. Наслідком стане не тільки зростання рівня життя основної маси населення, а й зниження масштабів, рівня та глибини бідності.

Другий напрям має стосуватися безпосередньо соціально вразливих верств населення. Передусім, необхідно запровадити дієву систему соціального страхування, яка запобігатиме втраті доходу внаслідок безробіття, захворювання чи старості. У цьому контексті першочерговим завданням є проведення повномасштабної пенсійної реформи, оскільки тільки так можна докорінно поліпшити становище сьогоденних пенсіонерів за умови стимулювання економічної активності населення працездатного віку. Необхідно запровадити – спочатку добровільну, а через кілька років й обов'язкову – накопичувальну систему пенсійного забезпечення. Це буде

стимулювати населення реєструвати свої доходи й сплачувати внески до пенсійних фондів, забезпечить необхідний зв'язок між характером трудової діяльності (тривалістю стажу і сумою внесків до пенсійних фондів) та матеріальним забезпеченням на старість, і врешті-решт не тільки запобігатиме бідності населення похилого віку, а й забезпечить входження значної частини пенсіонерів до середнього класу.

Доцільною також є реформа системи соціальної підтримки вразливих верств населення. Аналізуючи ефективність надання соціальної допомоги (рис.3), необхідно підкреслити два основних її прояви: максимальне охоплення всіх нужденних і мінімальне надання допомоги тим, хто її не потребує. Мова не йде про порушення чинного законодавства і випадки невинного призначення допомог (субсидій тощо). В умовах існування різноманітної системи підтримки доходів населення (різних критеріїв надання різних видів допомог і різних порогів доходу сім'ї) важливо забезпечити спрямованість допомог саме на бідні верстви суспільства.

Адресність потребує передусім точної ідентифікації бідних, яка в принципі може досягатися кількома способами. Базою ідентифікації є оцінка рівня доходів (споживання) сімей (домогосподарств). Безумовною перевагою такого підходу є максимально точна спрямованість допомоги, але існує цілий ряд проблем, пов'язаних насамперед з невідповідністю реального рівня життя доходам. Орієнтація ж на рівень споживання при наданні адресної допомоги ускладнюється тим, що ця характеристика рівня життя не підтверджується документально і відповідно не може використовуватись безпосередньо в процедурі призначення допомоги. Проблема можна вирішити (і у більшості країн така практика існує) шляхом запровадження показника доходів у поєднанні з хоча б вибірковими перевітками реального рівня життя, проте це потребує коригування законодавства, істотного збільшення адміністративних витрат і, як правило, не має підтримки населення.

Фінансовий механізм державного управління економікою України

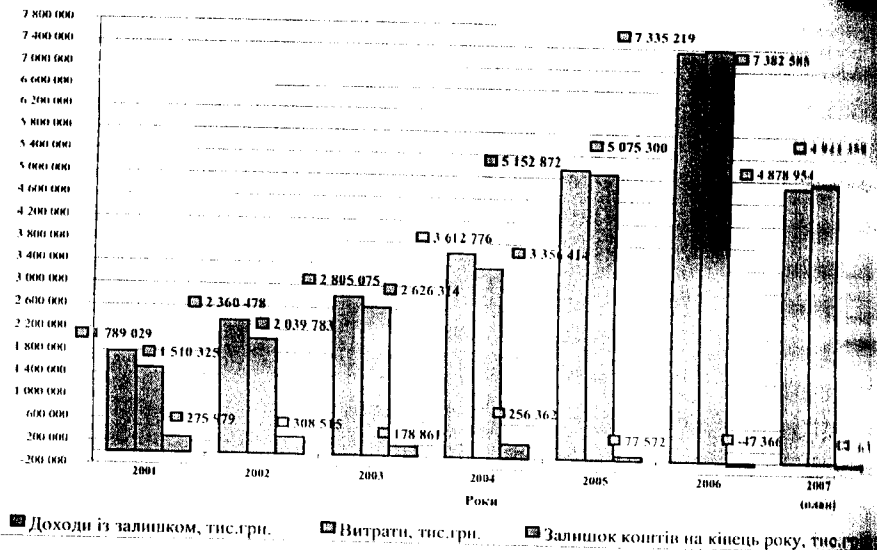

Рис. 3. Показники доходів і витрат Фонду соціального страхування 2001 – 2006 р. та очікуване фінансове забезпечення в 2007 р. [5]

Альтернативний підхід спирається на так звані індикатори ризику бідності, тобто на наявність у сім'ї (домогосподарства) однієї або кількох ознак, що тісно корелюють з бідністю. Прикладом може бути наявність не менше 5 дітей, відсутність у сім'ї осіб молодше 75 років тощо. Переваги такого підходу зумовлені спрощенням процедури надання допомоги і відповідним скороченням адміністративних витрат. Недоліки пов'язані з тим, що всі індикатори ризиків бідності є непрямими й пов'язані з бідністю стохастично, а не функціонально. Відповідно можливі помилки в забезпеченні адресності: неповнота охоплення бідних або навпаки надання допомоги небідним.

Значною мірою запобігти розпилу коштів може так званий механізм самоідентифікації або самоадресності. Його ідея зводиться до формування таких видів допомоги, які прагнуть отримувати тільки

Галузі економіки, сфери життєдіяльності суспільства, суспільної та економічної діяльності

дійсно бідні верстви населення. Прикладом, прийнятним для працездатних верств суспільства, можуть бути програми громадських робіт з оплатою не вищим за поріг бідності.

Потребує істотного посилення увага до осіб з обмеженими фізичними можливостями, яким необхідно створити максимально сприятливі умови для адаптації до суспільного життя, професійної реабілітації та зайнятості, запобігання соціальній ізоляції.

Першим кроком до розробки державної стратегії підвищення рівня життя та подолання бідності в Україні стало Послання Президента України до Верховної Ради України в 2001 році, де вперше на державному рівні проаналізовано наявні проблеми й окреслено основні напрями дій. У розвиток ідей послання Кабінетом міністрів розроблено Стратегію подолання бідності, яку затвердив своїм Указом Президент України. Стратегія визначила систему пріоритетів на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Модель соціальної політики української держави має представляти собою симбіоз лібералізму та соціальної орієнтації. Перший надає можливість в умовах відсутності достатніх фінансових коштів у держави створити умови для самореалізації й самообмеження економічних суб'єктів. Друга складова передбачає формування раціональної системи соціального захисту населення. Сьогодні необхідна координація різнопланових зусиль щодо подолання бідності, їх концентрація в рамках практичної реалізації Стратегії. Досить швидко адресними діями (переважно пасивного характеру) можна викоринити абсолютну бідність у найгостріших її проявах. Пом'якшення відносної бідності, пов'язаної насамперед з економічною нерівністю населення, вимагає більше часу і зусиль передусім активного характеру. Що ж до суб'єктивної бідності, то для запобігання соціальних конфліктів, до яких вона може призвести, необхідні час, довіра до влади на всіх рівнях і узгоджені дії всіх соціальних інститутів суспільства.

Література

1. Книш М. Країни, що розвиваються: напрями суспільно-географічних досліджень // Вісник Львівського ун-ту. – Серія: Географічна. – 2004. – Вип. 10 – С. 135-139.
2. Куликов В.В. Экономические основы демократизации общества. М.: Экономика, 1994. – 41 с.
3. Покритан А. Ринкова трансформація і проблема пріоритетів економіки України // Економіка України. – 1997. – №12. – С. 18-27.
4. Соціально-економічний розвиток України за січень-лютий 2010 року [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Дата доступу: 03.04.2010.- 29 с.
5. Діяльність Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності з часу його утворення і до сьогодні / [Електронний ресурс] Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. <http://www.fsc.gov.ua/fsc/control/don/uk/doccatalog/list?currDir=73933>.

УДК 35.075.6+336.531.2

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИТОКУ ІНОЗЕМНОГО
КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ**

*Ситнік І.В., к.е.н., доцент
Зінкович Ю.Е., ст. гр. Ф-09м-1
Вовк О.І., ст. гр. Ф-09м-1
Донецький державний університет управління*

У статті проведено оцінку умов залучення іноземного капіталу в економіку України в умовах глобальної фінансової кризи, розглянута потреба в інвестиційній діяльності, визначено інвестиційну стратегію, яка повинна бути спрямована на збільшення обсягів іноземного інвестування для забезпечення ресурсів внутрішніх інвесторів.

В статті проведено оцінку умов привлечення іноземного капіталу в економіку України в умовах глобального фінансового кризиса, рассмотрено потребность в инвестиционной деятельности, определено инвестиционную стратегию, которая должна быть направлена на увеличение объемов иностранного инвестирования для обеспечения ресурсов внутренних инвесторов.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями

Сьогодні, коли країни знаходяться на етапі розробки заходів по виходу з економічної кризи, все більше уваги приділяється іноземним інвестиціям, які оцінюються як джерело розвитку та модернізації економіки. Вони представляють собою один з головних шляхів покращення соціального стану країни. Тому розробляються нові заходи для приваблення більших потоків інвестицій та визначаються внутрішньо-економічні важелі, які необхідно задіяти задля цього.

В Україні забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, також як і в інших країнах, залишається стратегічно важливим завданням, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку і можливість модернізації національної економіки. Поштовхом до нарощування інвестицій повинно стати створення сприятливих умов для дії ринкових регуляторів: формування стабільного правового поля, захисту прав власності, зниження податкового тиску на підприємства, розвиток системи ринків і ринкових інструментів, розвиток інформаційної інфраструктури ринку.

Усвідомлюючи важливість поліпшення інвестиційного клімату в Україні, головним завданням на короткострокову перспективу є удосконалення необхідної правової й організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату і формування основи збереження і підвищення конкурентноздатності вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Виділення невирішених питань

Останнім часом багато наукових праць присвячені питанням потреби в іноземних інвестиціях в умовах глобалізації. Найбільш детально висвітлили цю тему О.В. Михайловська [1], В.П.Клочко [2], Г.О. Харламова [3], В.С. Марцин [4], Т.Д. Новобранець [5], Р.В. Шевчук [6].

освіти, потреб регіонального сектору економіки у висококваліфікованих фахівцях, подолання проблем недостатності фінансування, зниження частки витрат на вищу освіту в національному доході і державному бюджеті та координації дій керівників вищих навчальних закладів щодо запобігання негативних тенденцій у динаміці розвитку ВНЗ варто сконцентрувати увагу на розробці концептуальних засад координування та контролю діяльності ВНЗ, визначити фактори, які в найбільшому ступені впливають на ефективність взаємодії, розробити методику оцінки стану розвитку ВНЗ. Значна увага при цьому повинна бути приділена висвітленню ролі державного керівництва по структурній перебудові системи вищої освіти в Україні та перерозподілу функцій між державними та місцевими органами влади.

Література

1. Кант И. Сочинения : в 6 т. Т. 3 / И. Кант ; под общ. ред. В. Ф. Асмуса [и др.]. – М. : Мысль, 1964. – 799 с.
2. Закон України „Про освіту”, із змінами від 11 червня 2008 №1060-ХІІ / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2008. — 107 с.— (Бібліотека офіційних видань).
3. Фрейд З. Тотем и табу. Психология первобытной культуры и религии. / З. Фрейд. – М.: Пг., 1923. – 217 с.
4. Tajfel H. Experiment in vacuum / H. Tajfel // J. Israel, H. Tajfel (eds.). The context of social psychology; a critical assessment. L., N. Y., 1972. – С. 423
5. Sherif M. Adolescent attitudes and behavior in their reference groups / M. Sherif, C.W. Sherif // J.P. Hell (eds.). Minnesota Symposia on child psychology. – Vol. 3. Minneapolis, 1969. – P. 147.
6. Тэрнер В. Символ и ритуал / В. Тэрнер. – М.: Инфра, 1983. – 164с.
7. Rabbie J.M. The arousal of in group – outgroup bias by chance win or loss / J.M. Rabbie, M. Horwitz // J. of Pers. and Soc. Psychol. 1969. – Vol. 13. – P. 276.
8. Маркс К., Энгельс Ф. Собрание сочинений. // Изд. 2, тома 1-39 (из 50-ти), Соч., 2-е год. Т. 20. – М.: Изд. политической литературы, 1955 – 1981 – С. 546.
9. Мотрошилова Н.В. Зачем нужен Гегель? (К вопросу об истолковании Хайдеггером гегелевской философии). / Мотрошилова Н.В. // Философия Мартина Хайдеггера и современность. – М.:Инфра, 1991. – С. 161-166.
10. Словарь русского языка: словарь-справочник / [авт.-сост. С.И. Ожегов]. – 22-е изд. – М.: Издательство «Азъ», 1949 – 2347с.

Збірник наукових праць ДонДУУ

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ

Серія “Державне управління”

том X, випуск 154

Матеріали доведено мовою оригіналу

Матеріали, що публікуються, відображають точку зору авторів,
яка може не збігатися з думкою редколегії збірника.

При цитуванні або частковому використанні тексту публікацій
посилання на збірник обов'язково.

Відповідальний за випуск:

Новижний О.С.

Технічний редактор:

Рєкова Н.Ю.

Підписано до друку 09.11.2009 р. Формат 60x84 1/16.

Ум. друк. арк. 14,12. Друк швейцарськ. зам. № 5-4-1. Накл. 200 прим.

Надруковано в ЦОІ «Дніпрова типографія»

Адреса: м. Донецьк, вул. Чеховська, 92а, тел. (062) 388 07 31, 388-07-30